

142.1

F69

FOGARASSY Mihály

A Magyar Tanácsköztársaság hatása Pilis-
vörösvárott. [Pályázat.]

143.9
F69

HELYTÖRTÉNET

1986 JUN 1 67

1995 -09- 2 0

943.91118VÖRÖ

5 p. 29 om.

VÖRÖVÁROTT. [PHILIA]

A MAGYAR TUDOMÁNY

BOGARASZ MIHÁLY

1969

943. HELYTÖRTÉNET

943.9
F 69

~~Dr. F. 762~~ Összeállította: Fogarasy Mihály, tanár Pilisvörösvár.

A Magyar Tanácsköztársaság hatása Pilisvörösvárott.

Négy esztendő óta pusztultak akkor már az emberek. A fegyver-, ágyu- és lőszergyárosok milliomosok lettek, a nép pedig a nyomor jármában pusztult.

Nőttön-növe elkeseredés éleszti, az orosz forradalom ide süvítő s szele tömegsztrájkokba, béketüntetésekbe lobbantja a sístergő parazsat.

Bátorszívú munkások és tollforgatók, forradalni szocialisták és diákok nyíltan és titkos munkával gyomlálják a lelkekből a háborus maszlag dudváját s a nép békesóvárgásába nemes szabadságvágyat és függetlenségi törekvéseket oltanak.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének hívét magyar hadifoglyok hozzák.

Magyarországon 1918. október utolsó napjaiban a kavargó indulatok kicsapnak a medrűkből.

A budapesti munkások és katonák megakadályozzák újabb katonaszállítványok indítását. Október 30-án éjjel elfoglalják Budapest legfontosabb pontjait. Sapkájukról leszaggatják a Habsburg jelvényt és öszirózsát tesznek helyébe.

Ezer és ezer ember harsogja az utcán:

Le a háboruval! Éljen a béke! Éljen a forradalom!

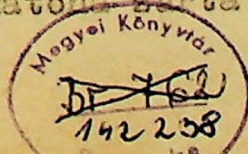
Mi történt ez idő alatt Pilisvörösvárott?

1918-ig a bányamunkások nem voltak szakszervezet tagjai. A háboru okozta nyomoruság illegális szakszervezeti tömörülésre kényszerítette a bányászokat.

Ebben az időben a Szakszervezeti Tanács kiadja a bányamunkások részére a "Bányamunkások" c. lapot. A szakszervezeti szervezkedés tulajdonképpen ennek a lapnak a hatására indul meg.

Szervezők: Dejcs Vince, a központi gépház vezetője,
Papp Gyula, iszapmester,
Mannheim Lajos, bádogos.

1917-ben sztrájkba léptek a vörösvári bányászok. Az élelemadagok felemelését, megjavítását és 20 %-os béremelést kértek. Másnapra egy század bosnyák katona zárta körül a telepet. A bányászok az

2003 JÚN. 07
2019 JÚL 07

erdőbe menekültek. Néhány nap múlva Peyer Károly tárgyalásra hiv-
ta a bányászok vezetőit. Ezen a gyűlésen Peyer megígérte, hogy min-
den követelés teljesítve lesz, a sztrájkból kifolyólag senkinek
se lesz büntetése, tehát másnap reggel mindenki álljon munkába.

A bányászok munkába álltak, de az ígéretből nem lett semmi, legfel-
jebb az, hogy 28 bányász katonai behívót kapott.

1918. márciusában megalakult a Bányamunkások szakszervezete.

Elnöke: Cécze György, bányász vájár

Jegyző: Papp Gyula, iszapmester

Mannheim Lajos, bádógos és mások.

Az életsszínvonal rettenetesen alacsony. Főtt krumplival, vagy szá-
raz kenyérrel mentek gyakran munkába a bányászok. Sokan leromlotta
nem volt erejük s gyakran a munkahelyükön estek össze.

A csendőrszurony és karabélygolyó pedig uralkodik az országban.

Csönd van, igaz - írja Ady Endre, de soha ilyen csendet:
Fél ország nehéz melleiből
Fekete és vörös bosszuk hörögnek.

A bányászok állandó összeköttetésben voltak a bányatelepen székelő
katonai parancsnokkal, aki szimpatizált a munkásokkal. Tőle tudtak
meg mindent, ami itthon, vagy külföldön történt. Így értesültek a
Nagy Októberi Szocialista Forradalomról, valamint az ősszirózsás
forradalom előkészítő eseményeiről. A munkásokkal szimpatizáló ka-
tonai parancsnokot hamarosan leváltották s helyébe egy Schwarz ne-
vű ember került. - De hamarosan kiderült, hogy ő is olyan, mint az
elődje, s így a bányászok továbbra is értesültek az eseményekről.

Ekkor már szállingózni kezdtek hazafelé a frontkatonák. Hozták a
a híreket a frontok összeomlásáról.

Október 31-én reggel értesültek a bányászok Schwarz katonai paranc-
noktól, hogy Pesten kitört a forradalom s a pesti nép lelkesedése
óriási. Hatalmas tömegek vonultak ki az utcákra s mind a forradal-
mat éltetik.

Ekkor megszólaltatták a telepen a szirénákat. Rövid idő alatt ösz-
szegyűlekeztek a bányászok. Mindnyájan ott voltak, mert érezték,
hogy rendkívüli esemény történhetett.

A szakszervezeti vezetők közölték a bányászokkal, hogy Pesten ki-

tört a forradalom s ennek méltó megünneplésére nagygyűlést tartanak a szakszervezeti helyiségben /mai kulturház helyén/. A bányaudvaron volt a gyülekező s innen zenekarral vonultak a községen át. A lelkesedés óriási volt. Mindenki örült, hogy vége a háborúnak és a szenvedésnek.

A két temető közti uton vonult a tömeg, mikor híre jött, hogy megölték Tisza Istvánt. Erre még nagyobb lelkesedés tört ki, mert Tisza Istvánt okolták a háború minden nyomoruságáért.

A csendőrlaktanya előtt a kakastollasok álltak. A rangjelzést már akkor letépték a gallérjukról. /A csendőrlaktanya a mai büfé helyé volt./

A községházán nemzetiszínű zászló volt kitűzve, benne a korona címer. A felvonuló tömeg követelte a korona eltüntetését. Pillanatok alatt létrát hoztak, hogy leszedjék a zászlót s kivágják a koronát. A községháza ablakán ekkor kihajolt Neisz főjegyző és kérte a létrán állókat, hogy ne tegyék tönkre a zászlót, mert nincsen több, egyelőre hajtogassák össze a zászlót, úgy hogy eltűnjön a korona, s tüzzék meg gombostűvel, később majd ő szépen kivágatja a koronát és összevarratja. Ezt a felvonulók elfogadták és tovább haladtak a szakszervezeti helyiség felé. Itt zsúfolásig megtelt a terem.

Papp Gyula ismertette a pesti eseményeket miután elénekelték a Marseillet.

Ettől a naptól kezdve ismét visszatért a 8 órás munkaidő. /A háború alatt 12 órát dolgoztak a munkások./

1919. március.

Ötödfél hónapja, hogy a forradalmi munkások és katonák véget vetettek a háborúnak és elkergették a Habsburgokat. Négy hónapja, hogy kikényszerítették a Köztársaság kikiáltását, de az őszirózsás remények a télen elhervadtak. A kenyér nem lett nagyobb, s a nyomor nem lett kisebb. A nagybirtokosok és bányatulajdonosok ismét erőre kaptak. A "népkormány" minden bajt a kommunistáknak tulajdonít, akiknek pártja nemrégén alakult a Visegrádi utcában /1918. novembere/. A kommunista párt vezetőit letartóztatják és börtönbe vetik.

1919. március 19-én a csepeli munkásság a proletárdiktatúra kikiáltását követeli. Oriási tüntetések vonulnak végig a főváros utcáin.

A kormány válsága súlyossá válik, mikor megkapják a győztes nyugati hatalmak területtrabló követeléseit. Ez súlyos külpolitikai kudarcot jelentett.

Ezért megegyeznek a kommunistákkal s hozzáhárulnak a tanács hatalom megteremtéséhez.

1919. március 21.

Megalakult a Magyar Tanácsköztársaság. Magyarország proletársága ezen a napon a maga kezébe vett minden hatalmat.

Pilisvörösvárott 1919. márc. 21-én szírnajelzéssel hívják ismét össze a bányászokat, s itt értesül mindenki a Tanácsköztársaság megalakulásáról.

A szakszervezeti helyiségbe vonuló bányászokhoz a község lakói is csatlakoznak. A nagygyűlés a késő esti órákig tartott. Itt választották meg a munkás-katonatanács tagjait.

Elnök lett: Gecze György
Alelnök : Papp Gyula
Tagjai : Ludvig Rezső kőműves,
Ludvig János kőműves,
Peller György bányász,
Peller József bányász stb.
Móstyenán József

Nemsokára a községi Munkás és Katonatanács is megalakult.

Elnök: Papp Gyula
Tagok: Herbszt János
Schreck József
Schreck András
Wohl Péterné
Schreck János
Stéhli István
Dejcs Vince
Ludvig Mórné stb.

A Direktórium 3 tagból állt:

Stéhli István
Herbszt János
Schreck József

A Direktórium és a Munkás-Katonatanács a felsőbb utasítások szerint vezették a község, illetőleg a kőszénbánya ügyeit. Zavaró incidensek nem fordultak elő, csupán egy alkalommal, éppen a Munkás-Katonatanács tagjainak megválasztásakor. Ugyanis a módosabb parasztok nem voltak megelégedve a megválasztottakkal és a parasztkaszinóban összegyűlekezve külön listát állítottak össze. Mivel többször felszólításra sem voltak hajlandók tervükről lemondani, Gecze György egy Piliscsabáról lehívott vörös őrszakasszal oszlatta szét őket.

Az egy napos ludovikás ellenforradalom alatt Birner Lajos, a vörös őrség parancsnoka fegyveres készenlétet rendelt el. A bányamunkások szirénajelzésre léptek volna fegyveres szolgálatba. Erre azonban nem került sor.

Mi történt az iskolában a 133 nap alatt?

Balczér igazgató gyomorbetegsége miatt betegszabadságra ment, később kórházba vonult. Titkos szavazással Pécsi Józsefet választotta meg a tantestület igazgatójának s Lacza Józsefet titkárnak /helyettes igazgatóként/.

Az iskola résztvett a május 1.-i Ünnepeken, ahol az egyik tanítón tartotta a beszédet /Sinka Erzsébet/, Tischner Irma pedig az iskola nevében szalagot kötött a zászlóra. Emiatt mindkettőjüket a Tanácsköztársaság bukása után elbocsátották.

A felvonuláson a tanulók piros gombot /kartonból készítették/ hordták a gomblyukban.

Rosner Antal bekerült a minisztériumba s emiatt lemondta a kántori állását. A helyét Kozek nevű zenész foglalta el.

Az iskolában a Tanácsköztársaság ideje alatt hitoktatás nem folyt, az óra, illetve tanítás kezdete előtt és után állami fohászt mondtak.

133 nap után megbukott a Tanácsköztársaság. A proletárdiktatúrát felváltotta az ellenforradalom vérbosszúja... Sok ember hal meg a kínzások és a szenvedések alatt.

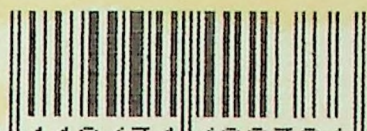
A vörösvári Direktórium és Munkás-Katonatanács több tagja menekülni kénytelen. Geceze, Papp, Egri és Mannheim a pilisi hegyeken át Nyergesujfalu felé menekülnek. Itt átkelnek a Dunán. Néhány hónapig bujkálnak Csehszlovákiában, de munkakönyvük nem lévén, munkát nem kapnak, s így az éhség visszakergeti őket. Itt azonnal letartóztatják őket.

Az alábbiak kaptak börtönbüntetést:

Papp Gyula, Mannheim Lajos, Geceze György, Herbszt János, Schreck József, Stéhli István, Ludvig János, Ludvig Rezső, Major Miklós, Mostyénán József.

A tanítók és tanítónők pedig a Tanácsköztársaság alatti magatartásuk miatt elvesztették állásukat, vagy pedig elhelyezték őket másfelé.

2 119431 422386

2-1-1-943-142238-6

MEGYEI KÖNYVTÁR, SZENTENDRE

-5i- Fl.